

ב. חזר זה לסורו, ואדם אחר החזיק בנכסים — אין מוציאים הנכסים מהמוחזק כדי ליתן לזה. (מאירי).

גוי את הגר (שנתגייר האב) וגר את הגר (אב ובנו שנתגיירו) — אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ומכל מקום אמרו שהלווה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו, אם החזיר לבניו — רוח חכמים נוחה הימנו. וחילקו בגמרא בין אם לידת הבנים היתה בקדושה, שגירותם היתה ברחם אמו, בין אם נולדו שלא בקדושה ואח"כ נתגיירו.

לפרש"י, רוח חכמים נוחה במחזיר לבנים שנולדו בקדושה, משום שנראים כבנים גמורים שלו. [ויש אומרים, דוקא כשהאם גם היא היתה נכריה אבל אמו מישראל, אין הבן מתייחס אחר האב כלל, ואין רוח חכמים נוחה מהמחזיר לו. עפ"י ר"ש ועוד, בישוב קושית התוס' מאיסור גיורא. והר"ד חולק. וכן משמע בתוס'. וע' אמת ליעקב]. אבל בנוולדו שלא בקדושה — אין רוח חכמים נוחה הימנו, כלומר אין מחזיקים לו טובה בכך, ואם עשה כן אינו ראוי לא לטובה ולא לקללה (וכן נקט הרשב"א לעיקר, מדלא אמרו 'רוח חכמים אינה נוחה הימנו'). ובתורא"ש כתב שיש קפידא בדבר, כי נראה שמטעם ירושה הוא מחזיר לו, ויבוא לומר שיש לו יחוס וקורבה ועלולים לבוא לידי קלקול שיאמרו אין קדושין תופסין באשת אביו, ויפטור אשת אחיו בחליצה.

לפירוש רש"י, אם אינו מחזיר לבנים שנולדו בקדושה — כתבו הרשב"א והריטב"א, רוח חכמים אינו נוחה הימנו, שעושה דבר שאינו ראוי. ואולם מדברי הר"ד מבואר שאין זה מעשה שאינו הגון.

ור"י פירש, בבנים שנולדו בקדושה — אין רוח חכמים נוחה הימנו, מפני שהוא קרוב להיות כישראל, ואם יחזיר לו עלולים לטעות בו שהוא קרובו לכל דבר. הרמב"ם בפסקיו השמיט חילוק זה, ואילו בפירוש המשנה הביאו. (וע' גליון הש"ס על הירושלמי שביעית י,ד; אמת ליעקב).

דין יורשים ושותפים שאחד מהם נכרי, האם מותר לישראל לומר לו, טול אתה עבודה זרה ואני אטול דבר אחר — נתבאר בע"ז סד.

דף יח

לה. א. האם עבד עברי נמכר ונשנה?

ב. מי שגנב ואין לו מה לשלם, מתי הוא נמכר לעבד ומתי אינו נמכר?

א. מבואר בסוגיא שיכול אדם למכור עצמו לעבד ולאחר שמתחרר מוכר עצמו שוב ושוב. וגם משמע שאם גנב ומכרוהו בית דין לשלם גנבתו ולאחר מכן גנב שוב ואין לו מה לשלם, נמכר שוב. (וכן מפורש בריטב"א). ואולם למכרו פעמים על גניבה אחת — נחלקו חכמים ורבי אליעזר בדבר, וכדלהלן. גנב פעמים לאדם אחד ועמד בדין פעם אחת על שתיהן, אינו נמכר אלא פעם אחת. אבל אם עמד בדין פעמים, בין שגנב משני בני אדם בין שגנב פעמים מאדם אחד — נמכר וחוזר ונמכר. כן הסיק אביי, לפרש"י. ולפרוש התוס', גנב כמה פעמים מאדם אחד, נמכר ונשנה בעבור כל גנבה, עד שישלם כל הגניבות (לחכמים, דלא כרבי אליעזר). גנב משני בני אדם — לדברי הכל אינו נמכר ונשנה. מי שמכרוהו בית דין בגנבתו, ואינו חפץ לצאת בשש, כתב הרדב"ז (בשו"ת ח"ב תשח), יכול

למכור עצמו לאדונו ובכך ייפטר מרציעה [לדעת חכמים שהמוכר עצמו אינו נרצע, אלא שבאופן זה לא יהא מותר בשפחה כנענית לחכמים שהמוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית]. ואין לחוש משום ביטול מצות רציעה, מאחר ואיננה מצוה חיובית.

ב. ונמכר בגנבתו — ולא בכפילו (שאם יש לו לשלם קרן ולא כפל, אינו נמכר בעבורו). בגנבתו — ולא בזממו. (= עדים שהעידו על מי שגנב ודינו להימכר, והזממו — לא יימכרו הם לעבד, גם אם אין להם לשלם. ויש סוברים שדינם במלקות). בגנבתו — כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למכרו. לדברי רבי אליעזר, כל שגניבו אינו כנגד ממכרו, בין יותר בין פחות — אינו נמכר (ונמכר — כולו ולא חציו; בגנבתו — ולא בחצי גנבתו). ולחכמים, גניבו אלף ושוה חמש מאות — נמכר וחוזר ונמכר. (וגרסת הרמב"ם, וכן הוא במכילתא. וכן נקט הגר"א: 'נמכר ואינו חוזר ונמכר'. וע' גם תורא"ש). גניבו חמש מאות ושוה אלף (ואפילו שוה חמש מאות ופרוטה אחת. מאירי) — אינו נמכר. הרי"ד נקט, וכן גרס בדברי רש"י, שלרבי אליעזר, גניבו אלף ושוה חמש מאות — נמכר פעם אחת, שאם לא כן אין לך עבד עברי נמכר בגנבתו, שאי אפשר לצמצם שיהא ממכרו כנגד גנבתו. ואילו בפרש"י שלפנינו מבואר שלרבי אליעזר אינו נמכר כלל. וכן מפורש בתורא"ש.

לו. א. האם אמה עבריה נמכרת ונשנית? האם נמכרת לשפחות אחר אישות? האם מוכר אדם את בתו לאישות אחר אישות או אחר שפחות?

ב. האם ניתן לפדות אמה בעל כרחו של האדון? האם כופים את האב לפדות את בתו שמכרה לאמה?
ג. אמה עבריה שנתיעדה לאדונה או לבנו, מהם דיניה מעתה? האם יעוד עושה נישואין או אירוסין?
א. לדברי רבי אליעזר, אין האב יכול למכור את בתו קטנה לשפחות אחר שפחות (בבגדו בה — כיון שבגד בה שוב אין רשאי למכרה). אבל רשאי למכרה לשפחה לאחר שקידשה (ונתאלמנה או נתגרשה). לדברי רבי עקיבא, אינו רשאי למכרה לשפחות אחר אישות (בבגדו בה — כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למכרה), אבל רשאי למכרה לשפחות אחר שפחות. ומבואר בגמרא שאם מכרה לשפחה והאדון יעדה [שלא במעות הראשונות, וכרבי יוסי בר' יהודה] וגירשה או שנתאלמנה — יכול האב למכרה שוב לשפחות, כי לא מסרה האב לאישות אלא האדון מעצמו ייעדה. רבי שמעון אוסר בשניהם.

א. הרמב"ם (עבדים ד, יג) פסק כרבי עקיבא וכדעה הסתמית בבביתא, שמוכרה לשפחות אחר שפחות אבל לא לאחר אישות. (וכן כתב המאירי). ואולם התוס' (בערכין כט:) כתבו שהלכה כרבי שמעון.

ב. הרמב"ם, אעפ"י שפסק מעות הראשונות לקדושין ניתנו, כתב שמוכר את בתו לאחר יעוד. וזה דלא כמשמעות הסוגיא. וכתב הלחם-משנה שהיתה לו גירסה אחרת בגמרא. ובספר שערי ישר (ז, טז) כתב שדין זה תלוי בשתי הלשונות שבגמרא, האם יעוד צריך להיות מרצון הבת אם לאו, והרמב"ם שפסק שצריך את רצונה, לכך אינו דומה לקדושין דעלמא שהינם ביד האב לבדו, ויכול למכרה לשפחות אחר כך.

רשאי אדם למכור בתו לאישות אחר אישות או לאישות אחר שפחות. (ואם קידשה בעודה אמה — מחלוקת תנאים, כדלהלן יט:).

ואולם אם נישאה, בין על ידי אביה, בין שלא על ידי אביה — כגון שייעדה האדון (למאן דאמר מעות הראשונות לאו לקדושין ניתנו) — שוב אין לאביה רשות בה כלל.

ב. אמה עבריה פודה עצמה בגרעון כסף על כרחו של אדוניה. ואולם אין בידה לכתוב שטר חוב על דמיה ולחייבו לפדותה בכך.

ואמר אביי בפירוש דברי הברייתא, כופים את אביה (כפרש"י) לפדותה אם יש לו ממון, משום פגם משפחה.

והתוס' כתבו לפרש שכופים את בני משפחתה לפדותה בעל כרחו של האב שאינו רוצה שתחזור אליו ותהא פרנסתה עליו. ומשמע שלמאן דאמר מוכר אדם את בתו לשפחות אחר שפחות, אין כופים את בני המשפחה לפדות, מפני שיכול אביה למכרה שוב ושוב. ולפרש"י משמע לכאורה שלפי דעה זו, אין כופים את האב לפדותה, מפני שיכול למכרה שוב.

ג. אמה שנתייעדה יוצאת בגט כשאר נשים, ואינה יוצאת ביציאות האמה. נסתפק בגמרא אם יעוד נישואין עושה, ויורשה ומיטמא לה וכו', או אירוסין עושה. להלכה, היעוד עושה אירוסין ולא נישואין (רמב"ם עבדים ד, ט ועוד).

בנידון 'יש אם למקרא / למסורת' — ע' בפירוט בסנהדרין ד.

דף יט

- לז. א. מצות יעוד — כיצד?
- ב. על ידי מה חל היעוד?
- ג. אלו נפקותות מבוארות בסוגיא בשאלה האם מעות הראשונות של קניית האמה, לקידושין ניתנו (לכשייעד), אם לאו?
- ד. האם יש יעוד לקטן?
- ה. האם יעוד צריך דעת האמה או אביה?
- ו. המוכר את בתו והלך וקידשה לאחר — מה דינה?
- ז. המוכר את בתו ופסק על מנת שלא לייעד — האם נתקיים התנאי?
- א. כיצד מצות יעוד — אומר לה בפני שנים הרי את מייעדת / מקודשת / מאורסת לי'. אפילו בסוף שש, ואפילו סמוך לשקיעת החמה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת. (יעדה והפדה — צריך שיהא שהות כדי פדיה). ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות.
- אף על פי שהיעוד עצמו צריך שני עדים לקיום הדבר, כשאר דבר שבערוה, אבל המכירה אינה צריכה עדי קיום. (ע' בבאור הדבר בשערי ישר (ז, טז), שאין צריך עדי קיום אלא בדברים הצריכים כוונה ורצון).